

Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право
УДК 342.95

Старченко Антон Юрійович

*кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри
Одеський національний економічний університет*

Старченко Антон Юрьевич

*кандидат юридических наук, старший преподаватель кафедры
Одесский национальный экономический университет*

Starchenko Anton

PhD in Law, Senior Lecturer of the Department

Odessa National Economic University

ORCID: 0000-0002-3147-233X

**ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА АДМІНІСТРАТИВНОЇ
ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ІНФОРМАЦІЙНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У
СФЕРІ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ
ПРАВОВАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА АДМИНИСТРАТИВНОЙ
ОТВЕТСТВЕННОСТИ ЗА ИНФОРМАЦИОННЫЕ
ПРАВОНАРУШЕНИЯ В СФЕРЕ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОРГАНОВ
ИСПОЛНИТЕЛЬНОЙ ВЛАСТИ
LEGAL DESCRIPTION OF ADMINISTRATIVE RESPONSIBILITY
FOR INFORMATION VIOLATIONS IN THE SPHERE OF ACTIVITIES
OF EXECUTIVE AUTHORITIES**

Анотація. У статті розкриваються концептуальні правові засади адміністративної відповідальності за інформаційні правопорушення у сфері діяльності органів виконавчої влади для оцінки перспектив розвитку адміністративно-деліктного законодавства України. Проведено аналіз складів адміністративних правопорушень, пов'язаних з формуванням,

поширенням, використанням й захистом інформаційних ресурсів органів виконавчої влади, за результатами якого запропоновано об'єднати всі вказані правопорушення в одній главі КУпАП під назвою «Адміністративні правопорушення в галузі інформації», що позитивно позначиться на структурі всього кодексу, дозволить уніфікувати термінологію, яка використовується в КУпАП, однозначно тлумачити спірні норми. На підставі аналізу норм КУпАП визначена наявність неоднозначного використання понятійно-категорійного апарату законодавцем у статтях КУпАП. Неоднозначне використання категорій «дані», «інформація», «відомості» негативно позначається на використанні їх у правозастосовній діяльності, сприяє зловживанням і стимулює корупцію. Для вирішення зазначених недоліків пропонується внести зміни до відповідних статей КУпАП, беручи за основу поняття «інформація» та «недостовірна інформація». Обґрунтовується позиція стосовно того, що суб'єктами адміністративних правопорушень в Україні є як фізичні, так і юридичні особи. Через відсутність законодавчого закріплення адміністративної відповідальності юридичних осіб, пропонується закріпити у чинному КУпАП норму, яка б передбачала адміністративну відповідальність юридичних осіб за вчинення правопорушень в інформаційній сфері та розробити механізм притягнення їх до адміністративної відповідальності.

Ключові слова: адміністративна відповідальність, адміністративне інформаційне правопорушення, органи виконавчої влади, правопорушення, інформація.

Аннотація. В статье раскрываются концептуальные правовые основы административной ответственности за информационные правонарушения в сфере деятельности органов исполнительной власти для оценки перспектив развития административно-деликтного

законодательства Украины. Проведен анализ составов административных правонарушений, связанных с формированием, распространением, использованием и защитой информационных ресурсов органов исполнительной власти, по результатам которого предложено объединить все указанные правонарушения в одной главе КУоАП под названием «Административные правонарушения в области информации», что положительно скажется на структуре всего кодекса, позволит унифицировать терминологию, используемую в КУоАП, однозначно толковать спорные нормы. На основании анализа норм КУоАП определено наличие неоднозначного использования понятийно-категорийного аппарата законодателем в статьях КУоАП. Неоднозначное использование категорий «данные», «информация», «ведомости» отрицательно сказывается на использовании его в правоприменительной деятельности, способствует злоупотреблениям и стимулирует коррупцию. Для решения указанных недостатков предлагается внести изменения в соответствующие статьи КУоАП, берущие за основу понятия «информация» и «недостоверная информация». Обосновывается позиция относительно того, что субъектами административных правонарушений в Украине как физические, так и юридические лица. Из-за отсутствия законодательного закрепления административной ответственности юридических лиц предлагается закрепить в действующем КУоАП норму, которая предусматривала бы административную ответственность юридических лиц за совершение правонарушений в информационной сфере и разработать механизм привлечения их к административной ответственности.

Ключевые слова: административная ответственность, административное информационное правонарушение, органы власти, правонарушения, информация.

Summary. *The article considers the conceptual legal basis of administrative liability for information offenses in the field of executive authorities to assess the prospects for the development of administrative tort law of Ukraine. An analysis of the composition of administrative offenses related to the formation, dissemination, use and protection of information resources of executive authorities, based on the results of which it is proposed to combine all these offenses in one chapter of the Code of Administrative Offenses entitled «Administrative offenses in the field of information». on the structure of the entire code, will unify the terminology used in the Code of Administrative Offenses, unambiguously interpret the disputed rules. Based on the analysis of the norms of the Administrative Code, the presence of ambiguous use of the conceptual and categorical apparatus by the legislator in the articles of the Administrative Code has been determined. Ambiguous use of the categories "data", "information", "information" negatively affects their use in law enforcement, promotes abuse and encourages corruption. To address these shortcomings, it is proposed to amend the relevant articles of the Code of Administrative Offenses, based on the concepts of "information" and "inaccurate information". The position that the subjects of administrative offenses in Ukraine are both individuals and legal entities is substantiated. Due to the lack of legislative enshrinement of administrative liability of legal entities, it is proposed to enshrine in the current Code of Administrative Offenses a rule that would provide for administrative liability of legal entities for offenses in the information sphere and develop a mechanism to bring them to administrative responsibility.*

Key words: *administrative responsibility, administrative information offense, executive authorities, offenses, information.*

Постановка проблеми. Широке впровадження інформаційних технологій в адміністративну діяльність органів виконавчої влади

обумовило формування нових видів загроз інформаційної безпеки, спектр яких постійно розширюється. Це визначає необхідність наявності ефективного державно-правового механізму їх профілактики.

Одним з основних елементів державно-правового механізму профілактики загроз інформаційної безпеки органів виконавчої влади є інститут адміністративної відповідальності. Для забезпечення інформаційної безпеки органів виконавчої влади визначальне значення має дотримання вимог захисту інформації, що знаходиться в державних інформаційних системах.

Інформатизація різноманітних аспектів публічного управління має позитивні моменти, які, безумовно, позначаються на швидкості і якості передачі інформації. Однак поряд з позитивними аспектами розвитку інформаційних технологій і засобів зв'язку, слід зазначити й негативні аспекти відповідних процесів.

У правовій системі України адміністративно-деликтне та інформаційне законодавство є сегментом, який постійно змінюється і розвивається, у зв'язку з цим дослідження перспектив удосконалення адміністративно-правових норм, що передбачають відповідальність в інформаційній сфері, видається вкрай актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вирішенням матеріальних та процесуальних проблем адміністративної відповідальності за інформаційні правопорушення фрагментарно займалась переважна більшість учених у галузі адміністративного права. Серед дослідників проблематики адміністративної відповідальності в галузі обігу інформації можна згадати І. В. Арістову, І.Л. Бачило, К.І. Белякова, А.М.Благодарного, А.Б. Венгерова, В.А. Дозорцева, О.А. Заярного, Л.П.Коваленка, А.Т.Комзюка, І.Б. Котерлін, Г.М. Линника, В.А. Ліпкана, А.І. Марущака, О.В. Полушкина, О.В.Стоєцького, І.П. Сторожук, О.О.Тихомирова й інших.

Метою цієї статті є дослідження адміністративної відповідальності за інформаційні правопорушення у сфері діяльності органів виконавчої влади для оцінки перспектив розвитку адміністративно-деліктного законодавства України.

Виклад основного матеріалу. Рішення завдання законодавчого регулювання адміністративної відповідальності за інформаційні правопорушення в сфері діяльності органів виконавчої влади, що обмежують права громадян і їх об'єднання на доступ до інформації, а також інтереси самих органів виконавчої влади на одержання необхідної інформації це складний і тривалий процес.

У рамках забезпечення доступу до державних інформаційних ресурсів перед органами виконавчої влади стоять два основні завдання: з одного боку створити умови для реалізації прав громадян і юридичних осіб на доступ до державних інформаційних ресурсів, а з іншого забезпечити захист інформації обмеженого доступу, що знаходиться в розпорядженні органів виконавчої влади. У зв'язку із цим піднімається проблема співвідношення позитивного регулювання відносин, створення нормальних умов для реалізації прав і обов'язків суб'єктів інформаційних правовідносин, а також формування масиву норм про відповідальність за вчинені правопорушення [1, с. 377].

Складність визначення поняття адміністративної відповідальності за правопорушення в інформаційній сфері пов'язана з тим, що, по-перше, до теперішнього часу серед науковців немає єдиного погляду на визначення поняття «адміністративна відповідальність»; по-друге, немає чіткого визначення, які саме суспільні відносини належать до інформаційної сфери.

Інститут адміністративної відповідальності є одним з важливих інститутів адміністративного права, який виступає важливим засобом охорони громадського порядку і якому притаманні всі ознаки юридичної

відповідальності. Істотною особливістю владних відносин за участю органів виконавчої влади є потреба в їхньому захисті, необхідність характерних санкцій, що забезпечують стійке функціонування владно-організаційних соціальних зв'язків. Дане завдання й покликано виконати інститут адміністративної відповідальності. Він представляє із себе сукупність норм охоронного характеру, дія яких пов'язана із зазіханням на стабільність владно-організаційних зв'язків суспільства та держави. За допомогою цього інституту здійснюється захист не тільки адміністративно-правових відносин, а й відносин врегульованих нормами фінансового, екологічного, трудового, митного, а також інформаційного права.

У ст. 92 Конституції України адміністративну відповідальність визначено одним з основних видів юридичної відповідальності в Україні. Вона виступає наслідком невиконання чи неналежного виконання особою норм адміністративного законодавства, що тягне невідворотність реагування держави на адміністративні правопорушення (проступки) та встановлюється виключно її законами [2, с. 81].

Адміністративній відповідальності за інформаційні правопорушення, як різновиду юридичної відповідальності, яка, у свою чергу, є видом соціальної відповідальності, притаманні такі ознаки: 1) застосовується лише за вчинення правопорушення; 2) пов'язана з державним примусом у формах каральних і правовідновлюючих заходів; 3) визначена у нормах права; 4) притягнення правопорушника до відповідальності здійснюється в певному процесуальному порядку; 5) притягнення до відповідальності здійснюється уповноваженими державними органами та посадовими особами; 6) винна у вчиненні правопорушення особа несе певні втрати матеріального характеру, які передбачені законом [2, с. 154].

Аналіз ознак адміністративної відповідальності дає змогу виділити три її підстави: а) нормативну, тобто система норм, що регулюють її; б)

фактичну, тобто діяння конкретного суб'єкта, що порушує правові приписи, які охороняються адміністративними санкціями (адміністративні порушення); в) процесуальну, тобто акт компетентного суб'єкта про накладення конкретного стягнення за конкретне адміністративне порушення. Для надання реальної відповідальності необхідно, щоб були всі три підстави і саме в такій послідовності [3, с. 93].

Підставою адміністративної відповідальності виступає адміністративне правопорушення. Кодекс України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) визначає адміністративне правопорушення (проступок) як протиправну, винну (умисну або необережну) дію чи бездіяльність, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законом передбачено адміністративну відповідальність (ч. 1 ст. 9) [4].

Незважаючи на те, що чинне законодавство містить склади адміністративних правопорушень в інформаційній сфері, в законодавстві України немає чіткого визначення поняття «адміністративне інформаційне правопорушення». У сучасній юридичній науці існують різні підходи до визначення цього поняття і більшість дослідників інформаційного права розглядають поняття «інформаційне правопорушення», а не «інформаційний проступок».

В. Я. Настюк та В. В. Білевцева характеризують поняття «інформаційне правопорушення» як протиправну, винну (умисну або необережну) дію чи бездіяльність конкретного суб'єкта, що робить замах на встановлений інформаційний правопорядок і заподіює шкоду інформаційній сфері або створює реальну загрозу такого спричинення і за яку законом передбачено адміністративну відповідальність [5, с. 153].

О.А. Заярний розглядає поняття «адміністративне інформаційне правопорушення» як протиправне, винне діяння (дію чи бездіяльність),

вчинене суб'єктом публічної адміністрації, його посадовою особою, іншим суб'єктом публічно-правових інформаційних відносин у зв'язку з невиконанням чи неналежним виконанням покладених на нього обов'язків, у тому числі делегованих повноважень, що має наслідком порушення інформаційних прав особи, встановлених актами законодавства України правових режимів інформації, публічного інформаційного правопорядку, посягання на основи інформаційної безпеки держави або безпідставне обмеження доступу до державних інформаційних ресурсів, за яке законом встановлена адміністративна відповідальність [6, с. 38].

Д. Б. Савчішкін вважає, що «адміністративне правопорушення у галузі зв'язку та інформатизації» - це діяння, за яке передбачена адміністративна відповідальність, адміністративне покарання, що виражається як у майнових стягненнях, зокрема адміністративному штрафі, так і в немайнових обмеженнях правопорушника, наприклад попередженні тощо [7, с. 15].

На думку О. В. Палушкіна «адміністративне інформаційне правопорушення» – це суспільно небезпечне, протиправне, винне діяння (дію чи бездіяльність) деліктоздатної особи, що посягає на встановлений порядок управління і вчинене в інформаційній сфері, чи з використанням інформаційних засобів або технологій роботи з інформацією незалежно від її форми, чи в іншій сфері людської діяльності в умовах інформаційного середовища [8, с. 25].

Для розуміння сутності адміністративного правопорушення в інформаційній сфері недостатньо визначити його юридичні ознаки. Необхідно ще встановити сукупність обов'язкових елементів самого правопорушення. Сукупність встановлених законом об'єктивних і суб'єктивних ознак, які характеризують діяння як адміністративне правопорушення визначає склад адміністративного проступку, у тому числі у інформаційній сфері.

Кодекс України про адміністративні правопорушення [4] передбачає склади адміністративних проступків, пов'язаних з формуванням, поширенням, використанням й захистом інформаційних ресурсів органів виконавчої влади, що передбачені наступними статтями 41, 51-4, 53-2, 53-6, 82-3, 82-7, 83-1, 91-4, 91-5, 91-6, 92-1, 107-2, 163-1, 163-2, 164, 164-1, 164-14, 164-19, 165-1, 165-3, 165-5, 166-4, 166-6, 166-9, 166-11, 166-12, 166-13, 166-14, 166-21, 166-25, 166-27, 172-8, 184-2, 185-13, 186-3, 188-5, 188-11, 188-14, 188-15, 188-18, 188-31, 188-37, 188-45, 188-46, 188-47, 188-48, 188-54, 212-1, 212-2, 212-3, 212-5, 212-6, 212-7, 212-8.

На підставі їх аналізу, можна визначити певні групи правопорушень у цій сфері:

несвоєчасне надання інформації (ст. 91-4 КУпАП «Відмова від надання чи несвоєчасне надання екологічної інформації»; ст. 166-4 КУпАП «Порушення порядку подання інформації та виконання рішень Антимонопольного комітету України та його територіальних відділень»; ст. 166-6 КУпАП «Порушення порядку подання фінансової звітності та ведення бухгалтерського обліку при ліквідації юридичної особи»; ст. 166-9 КУпАП «Порушення законодавства щодо запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму»; ст. 212-3 КУпАП «Порушення права на інформацію»);

необґрунтована відмова від надання відповідної інформації (ст. 91-4 КУпАП «Відмова від надання чи несвоєчасне надання екологічної інформації»; ст. 212-3 КУпАП «Порушення права на інформацію»);

надання інформації, що не відповідає дійсності (ст. 212-1 КУпАП «Повідомлення неправдивих відомостей державним органам реєстрації актів цивільного стану та несвоєчасна реєстрація народження дитини»; ст. 212-3 КУпАП «Порушення права на інформацію»);

навмисне приховування інформації (ст. 53-2 КУпАП «Перекручення або приховування даних державного земельного кадастру»; ст. 82-3 КУпАП «Приховування, перекручення або відмова від надання повної та достовірної інформації за запитами посадових осіб і зверненнями громадян та їх об'єднань щодо безпеки утворення відходів та поводження з ними»; ст. 83-1 КУпАП «Порушення законодавства про захист рослин»; ст. 91-3 КУпАП «Приховування перевищення встановлених лімітів на обсяги утворення та розміщення відходів»; ст. 186-3 КУпАП «Порушення порядку подання або використання даних державних статистичних спостережень»; ст. 212-1 КУпАП «Повідомлення неправдивих відомостей державним органам реєстрації актів цивільного стану та несвоєчасна реєстрація народження дитини»);

порушення порядку обліку, зберігання і використання інформації (ст. 212-5 КУпАП «Порушення порядку обліку, зберігання і використання документів та інших матеріальних носіїв інформації, що містять службову інформацію»; ст. 212-6 КУпАП «Здійснення незаконного доступу до інформації в інформаційних (автоматизованих) системах, незаконне виготовлення чи розповсюдження копій баз даних інформаційних (автоматизованих) систем»);

необґрунтоване віднесення окремих видів інформації до категорії відомостей з обмеженим доступом (ст. 212-2 КУпАП «Порушення законодавства про державну таємницю», ст. 212-3 КУпАП «Порушення права на інформацію та права на звернення»);

порушення порядку обліку і використання документів та інших матеріальних носіїв інформації, що містять службову інформацію (ст. 212-5 КУпАП «Порушення порядку обліку, зберігання і використання документів та інших матеріальних носіїв інформації, що містять службову інформацію»).

Разом з тим, аналіз норм КУпАП дає змогу дійти висновку про наявність неоднозначного використання понятійно-категорійного апарату законодавцем у статтях КУпАП. Так, в одних статтях міститься поняття «перекручення даних» (ст. 53-2), «неподання даних» (ст. 186-3), в інших - «внесення відомостей» (ст. 53-6), «приховування інформації» (ст. 53-2). Стосовно різновидів перекрученої інформації в КУпАП теж немає єдиної точки зору. Зокрема використовуються такі поняття, як: «надання неправдивої інформації» (ст.ст. 82-7, 83-1, 188-5, 188-11, 188-18), «подання завідомо недостовірної інформації» (ст. 166-4), «повідомлення завідомо неправдивих відомостей» (ст. 212-1), «подання недостовірної інформації» (ст. 166-9, 188-14, 188-37), «подання недостовірних даних» (ст. 186-3), «надання інформації, що не відповідає дійсності» (ст. 212-2), «подання недостовірних відомостей» (ст. 165-1, 166-6) [4].

Подібне неоднозначне використання категорій «дані», «інформація», «відомості» негативно позначається на використанні їх у правозастосовній діяльності, сприяє зловживанням і стимулює корупцію. Для вирішення зазначених недоліків слід внести зміни до КУпАП, беручи за основу поняття «інформація» та «недостовірна інформація».

За допомогою такої характеристики, як склад інформаційного правопорушення, є можливість отримати його загальну характеристику. Склад інформаційного правопорушення можна визначити як сукупність встановлених законом об'єктивних і суб'єктивних ознак, які характеризують протиправне винне діяння особи як інформаційне правопорушення. Склад адміністративного правопорушення традиційно включає чотири обов'язкові елементи (ознаки): об'єкт, об'єктивну сторону, суб'єкт і суб'єктивну сторону. Зупинимося на загальній характеристиці кожного з названих елементів.

Головне місце в системі пізнання адміністративно-правових характеристик правопорушень, вчинених у інформаційній сфері, посідає

об'єкт протиправного посягання. Об'єкт адміністративного правопорушення — це те, на що воно посягає. Адміністративний проступок заподіює шкоду або створює загрозу її заподіяння суспільним відносинам, які й становлять об'єкт проступку. Залежно від ступеня узагальнення, рівня абстрактності, розрізняють загальний, родовий і видовий об'єкти проступку [9, с. 137]. Залежно від родового об'єкта, адміністративні правопорушення згруповано в главах Особливої частини розділу II КУпАП [4]. Загальним об'єктом адміністративних правопорушень у інформаційній сфері є суспільні відносини, що мають дві ознаки: 1) регулюються ці суспільні відносини нормами різних галузей права (наприклад, адміністративного, фінансового, митного тощо); 2) охороняються адміністративно-правовими санкціями. Якщо загальним об'єктом адміністративного правопорушення є вся сукупність суспільних відносин, які охороняє законодавство про адміністративні правопорушення [9, с. 176], то родовим об'єктом є суспільні правовідносини у сфері одержання, використання, поширення та захисту інформації.

Крім загальних та родових об'єктів адміністративних правопорушень, В.К. Колпаков називає ще і видовий об'єкт. При цьому він підкреслює, що видовий об'єкт є різновидом родового об'єкта. На його думку, видовий об'єкт утворюють спільні для низки проступків суспільні відносини. Вони виступають відособленою і досить самостійною частиною родового об'єкта [10, с. 146]. Ми підтримуємо цю позицію і вважаємо, що видовий об'єкт дає змогу виділити в системі проступків порушення інформаційного законодавства більш вузькі групи відносин і співвідноситься з родовим об'єктом як частина і ціле. Зокрема, на підставі аналізу норм КУпАП [4] можна визначити і видовий об'єкт адміністративного правопорушення, до якого відносяться правовідносини у сфері формування, поширення, використання і захисту інформаційних ресурсів органів виконавчої влади. Інформація, інформаційні ресурси,

матеріальні носії інформації, засоби зв'язку, технічні засоби та обладнання можуть бути предметом адміністративного правопорушення.

Складність визначення об'єкту адміністративного правопорушення у інформаційній сфері пов'язана з тим, що чинний Кодекс України про адміністративні правопорушення, не має окремої глави, присвяченої саме правопорушенням в інформаційній сфері, а правопорушення, які можна було би включити до цієї глави, розміщено в різних главах Особливої частини КУпАП. Пояснити це можна різностороннім характером застосування інформації в різних сферах життєдіяльності людини, суспільства і держави. Але розглядаючи міжнародний досвід регламентації адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері обігу інформації, слід зазначити, що, наприклад, Кодекс Республіки Білорусь про адміністративні правопорушення від 6 січня 2021 року № 91-3 містить гл. 23 «Адміністративні правопорушення у галузі зв'язку та інформації» [11]. Але навіть у цій главі зібрано не всі правопорушення у сфері обігу інформації. Глави аналогічного змісту знайшли своє закріплення також у Кодексі Республіки Казахстан про адміністративні правопорушення від 5 липня 2014 року № 235-V ЗРК [12] (гл. 26 «Адміністративні правопорушення у галузі друку та інформації»). Вважаємо, що слід об'єднати всі вказані правопорушення в одній главі КУпАП під назвою «Адміністративні правопорушення в галузі інформації», що позитивно позначиться на структурі всього кодексу, дозволить уніфікувати термінологію, яка використовується в КУпАП, однозначно тлумачити спірні норми тощо. При цьому підтримуємо думку О.В. Стоєцького, який пропонує поділити всі адміністративні правопорушення залежно від того, яке право порушується, а саме, адміністративні правопорушення, що посягають на суспільні відносини у сфері: збирання інформації; зберігання інформації; використання інформації; поширення інформації [13, с. 11].

Об'єктивна сторона адміністративного правопорушення в інформаційній сфері полягає як в активних діях (наприклад, розголошення інформації з обмеженим доступом (ст. 172-8 КУпАП), надання грифа секретності матеріальним носіям конфіденційної або іншої таємної інформації, яка не становить державної таємниці (ст. 212-2 КУпАП), надання недостовірної інформації (ст. 186-3 КУпАП) тощо), так і у пасивних діях (ненадання інформації, документів та матеріалів у випадках, передбачених законом (ст. 166-9 КУпАП), тощо).

Стосовно того, хто є суб'єктом адміністративного правопорушення у інформаційній сфері серед науковців немає єдиної думки, одні вважають, що суб'єктом адміністративного проступку у інформаційній сфері є виключно фізичні особи [14; 15; 16] (не тільки звичайні громадяни України, але і посадові та службові особи), інші розширюють цей перелік за рахунок юридичних осіб [17, с. 157]. Аналіз відповідних статей чинного КУпАП [4] (зокрема, ст.ст. 12, 14 КУпАП) дозволяє дійти висновку, що суб'єктом адміністративного правопорушення визнається лише фізична особа. Але як вважає О.С. Літошенко «визначення в чинному КУпАП в якості суб'єктів адміністративних правопорушень лише фізичних осіб на сьогоднішній день є не виправданим» [18, с. 15]. Думка щодо адміністративної відповідальності юридичних осіб підтверджується на законодавчому рівні. Так, відповідно до Закону України «Про Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України» від 23.02.2006 р. № 1194-VII [19] можемо зробити висновок, що адміністративну відповідальність за правопорушення в сфері захисті інформації можуть нести і юридичні особи. У п. 9 ст. 15 зазначеного Закону Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України має право: «порушувати в установленому законодавством порядку питання про: припинення обробки інформації на об'єктах інформаційної діяльності або проведення інформаційної діяльності з використанням інформаційно-

телекомунікаційних систем в державних органах, органах місцевого самоврядування, військових формуваннях, утворених відповідно до законів України, на підприємствах, в установах і організаціях незалежно від форми власності, що проводиться з порушенням вимог законодавства у сфері захисту інформації, вимога щодо захисту якої встановлена законом, криптографічного та/або технічного захисту інформації; зупинення дії або скасування спеціальних дозволів на провадження діяльності, пов'язаної з державною таємницею, у разі виявлення порушень у сфері криптографічного та технічного захисту інформації» [19]. У зв'язку з цим в роботі обґрунтовується позиція стосовно того, що суб'єктами адміністративних правопорушень в Україні є як фізичні, так і юридичні особи.

Законодавство про адміністративну відповідальність юридичних осіб в Україні на сьогодні недостатньо розроблене. Загальні положення та принципи стосовно адміністративної відповідальності юридичних осіб у нормативних актах майже повністю відсутні. Механізм притягнення юридичних осіб до адміністративної відповідальності майже не врегульований. Немає системності й у видах санкцій, що застосовуються до юридичних осіб [20, с. 182]. Викладене свідчить про необхідність закріпити у чинному КУпАП норму, яка б передбачала адміністративну відповідальність юридичних осіб за вчинення правопорушень в інформаційній сфері та розробити механізм притягнення їх до адміністративної відповідальності.

Із суб'єктивної сторони порушення права на інформацію характеризується ставленням особи до порушення своїх обов'язків у сфері одержання, використання, поширення та зберігання інформації. Правопорушення визнається вчиненим умисно, якщо особа, яка його вчинила, усвідомлювала протиправність свого діяння, передбачала його шкідливі наслідки й бажала їх або свідомо допускала їх настання (ст. 10

КУпАП) [4]. Адміністративне правопорушення визнається вчиненим з необережності, коли особа, яка його вчинила, передбачала можливість настання шкідливих наслідків свого діяння, але легковажно розраховувала на їх відвернення або не передбачала можливості їх настання, хоча повинна була й могла їх передбачати (ст. 11 КУпАП [4]). Аналіз норм КУпАП [4] дозволяє дійти до висновку, що формою вини правопорушника у інформаційній сфері може бути умисел або необережність (неподання, несвоєчасне подання або подання недостовірної інформації). На думку окремих дослідників, психологічним змістом вини юридичної особи є воля учасників цього колективу, а не окремих індивідів, які здійснюють діяльність незалежно від колективу у зв'язку зі своїми обов'язками. Юридична особа відповідає за винні дії своїх органів, представників та членів, якщо такі діяли в межах наданих їм повноважень [21, с. 63].

Крім загальних проблем установлення адміністративної відповідальності, які також стосуються питань інформаційної сфери, у даному підрозділі слід розглянути законодавчі недоліки в юридико-технічній конструкції окремих складів правопорушень у розглянутій сфері. Так, відповідно до частини першої ст. 24 Закону України «Про доступ до публічної інформації» [22] передбачена юридична відповідальність розпорядників публічної інформації (до яких відносяться і органи виконавчої влади) за порушення законодавства про доступ до публічної інформації. Основною статтею, яка встановлює адміністративну відповідальність за ці правопорушення є ст. 212-3 КУпАП [4]. Ця стаття раніше передбачала відповідальність за: а) неправомірну відмову в наданні інформації, б) несвоєчасну або неповну надання інформації, в) надання інформації, що не відповідає дійсності, у випадках, коли така інформація підлягає наданню на запит громадянина чи юридичної особи відповідно до законів України «Про інформацію», «Про доступ до публічної інформації», «Про звернення громадян», «Про доступ до судових рішень» та «Про

засади запобігання і протидії корупції». При порівнянні з Законом України «Про доступ до публічної інформації» бачимо, що перелік правопорушень, передбачений ст. 24 Закону України «Про доступ до публічної інформації» [22], значно ширший ніж ті, що містяться у ст. 212-3 КУпАП [4]. Кодексом про адміністративні правопорушення не були встановлені санкції за проступки щодо неоприлюднення публічної інформації, ненадання інформації, відповіді на запит, а також за порушення порядку справляння плати за надання публічної інформації, що створює перешкоду захисту прав осіб на доступ до такої інформації.

Відповідно до статті 15 Закону України «Про доступ до публічної інформації» суб'єкти владних повноважень зобов'язані оприлюднювати інформацію, а саме: 1) оприлюднювати свою інформацію на офіційному сайті в мережі Інтернет, через ЗМІ; 2) оприлюднювати звіти, рішення, плани тощо у спеціальних брошурах і збірниках офіційної інформації; 3) розміщувати відповідну інформацію на інформаційних стендах; 4) періодично робити публічні виступи тощо [23, с. 50]. Невиконання або неналежне виконання цих обов'язків з боку посадових осіб органів виконавчої влади пояснюється відсутністю адміністративної відповідальності органів виконавчої влади, їх посадових осіб за неоприлюднення публічної інформації. Існує також точка зору, що обов'язок стосовно оприлюднення інформації в контексті вимог Закону України «Про доступ до публічної інформації» є безпосереднім обов'язком відповідних посадових осіб. У зв'язку з цим, вважається, що неоприлюднення такої інформації є порушенням службових обов'язків відповідними посадовими особами. Тому у цьому випадку, щодо вказаних осіб має застосовуватись інший вид юридичної відповідальності, зокрема дисциплінарна відповідальність [24]. Але, на наше переконання, саме встановлення адміністративної відповідальності за інформаційні правопорушення може підвищити дисципліну виконання посадовими

особами своїх обов'язків у інформаційній сфері. Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про інформацію» та Закону України «Про доступ до публічної інформації»» від 27.03.2014р. № 1170-VII [25] внесені зміни до Кодексу про адміністративні правопорушення, відповідно до яких за неоприлюднення інформації, обов'язкове оприлюднення якої передбачено законами України «Про доступ до публічної інформації» та «Про засади запобігання і протидії корупції», необґрунтоване віднесення інформації до інформації з обмеженим доступом, ненадання відповіді на запит на інформацію, ненадання інформації, неправомірну відмову в наданні інформації, несвоєчасне або неповне надання інформації, надання недостовірної інформації передбачена адміністративна відповідальність. Тим самим був виправлений правовий пробіл можливості притягнення до адміністративної відповідальності за найбільш розповсюджені правопорушення в сфері доступу до публічної інформації. Разом з тим, ці зміни до Кодексу про адміністративні правопорушення не передбачили адміністративну відповідальність за порушення порядку справляння плати за надання публічної інформації, що створює перешкоду захисту прав осіб на доступ до такої інформації.

Вважаємо за необхідне доповнити ч. 2 ст. 212-3 КУпАП [4], закріпивши адміністративну відповідальність за незаконне стягнення плати за надання публічної інформації або за порушення порядку справляння плати за надання публічної інформації відповідно до статті 21 Закону України «Про доступ до публічної інформації» [22]. Отже, можна викласти ч. 2 ст. 212-3 КупАП у такій редакції: «Порушення Закону України «Про доступ до публічної інформації», а саме: необґрунтоване віднесення інформації до інформації з обмеженим доступом, ненадання відповіді на запит на інформацію, ненадання інформації, неправомірна відмова в наданні інформації, несвоєчасне або неповне надання інформації,

надання недостовірної інформації, незаконне стягнення плати за надання публічної інформації або за порушення порядку справляння плати за надання публічної інформації - тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від двадцяти п'яти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян».

Висновок. У якості адміністративно-правових засобів захисту інформації і проблем пов'язаних з ними необхідно законодавцю свою увагу зосередити, насамперед, на встановлення балансу в системі правового регулювання між нормами, що забезпечують правила поведінки суб'єктів інформаційних правовідносин і нормами, що забезпечують вирішення конфліктів шляхом застосування норм про адміністративну відповідальність. Разом з тим, крім питань адміністративної відповідальності необхідно законодавчо закріпити чіткі правила роботи з інформацією, що може вплинути на виконавчу дисципліну діяльності органів виконавчої влади, на результативність і авторитет цієї гілки державної влади. У зв'язку із цим, необхідно вирішити питання про адміністративну відповідальність органів виконавчої влади, а також посилення такої відповідальності для посадових осіб. Це буде сприяти розвитку інституту взаємної відповідальності особи і держави, що ґрунтується на соціальному партнерстві учасників взаємодії і забезпечує стабільність в українському суспільстві, сприяє подоланню конфліктів, соціального напруження шляхом взаєморозуміння та створення нового, демократичного формату відносин між особою і державою.

Література

1. Бачило И. Л. Информационное право : учебник для академического бакалавриата / И. Л. Бачило. 5-е изд., перераб. и доп. М. : Издательство Юрайт, 2016. 419 с.

2. Алфьоров С. М. Адміністративне право. Загальна частина: навч. посібник / С. М. Алфьоров, С. В. Ващенко, М. М. Долгополова, А.П. Купін. К. : Центр учбової літератури, 2011. 216 с.
3. Макушев П. В. Адміністративна відповідальність як правовий інститут / П. В. Макушев // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. Донецьк, 2009. № 4. С. 89-97.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення : від 07.12.1984 р., № 8073-Х (із змінами і доповненнями) URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>
5. Настюк В. Я. Загально-правова характеристика адміністративної відповідальності за інформаційні правопорушення / В. Я. Настюк, В. В. Белєвцева // Інформація і право. 2013. № 1. С. 151-157.
6. Правове забезпечення розвитку інформаційної сфери України: адміністративно-деліктний аспект : монографія / О. А. Заярний. Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2017. 700 с.
7. Савчишкин Д. Б. Административная ответственность в области связи и информатизации : автореф. дис. канд. юрид. наук : спец 12.00.14 «Административное право и процесс; финансовое право; информационное право» / Дмитрий Борисович Савчишкин; Моск. ун-т. связи и информатизации. Москва, 2011. 16 с.
8. Полушкин А. В. Информационное правонарушение: понятие и виды : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.14 «Административное право, финансовое право, информационное право» / Полушкин Александр Владимирович ; Урал. гос. юрид. акад., каф. информ. права и естественнонауч. дисциплин. Екатеринбург, 2009. 25 с.
9. Адміністративне право України : підручник / [Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, О. В. Дьяченко та ін.]. К.: Юрінком Інтер, 2005. 544 с.

10. Колпаков В. К. Адміністративна відповідальність (адміністративно-деліктне право): навч. посіб. / В. К. Колпаков. К. : Юрінком Інтер, 2008. 256 с.
11. Кодекс Республики Беларусь об административных правонарушениях : от 6 января 2021 года № 91-3. URL: <https://etalonline.by/document/?regnum=НК2100091>
12. Кодекс Республики Казахстан об административных правонарушениях : от 5 июля 2014 года № 235-V ЗРК. URL: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/K1400000235#3239>
13. Стоєцький О. В. Адміністративна відповідальність за правопорушення у сфері інформаційної безпеки України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 - адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право / Стоєцький Олексій Васильович ; Держ. вищ. навч. закл. "Запоріж. нац. ун-т" М-ва освіти і науки, молоді та спорту України. Запоріжжя, 2013. 20 с.
14. Линник Г. М. Адміністративно-правове регулювання інформаційної безпеки України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.07. - адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право / Г. М. Линник. К., 2011. 20 с.
15. Шапіро В.С. Адміністративна відповідальність за порушення законодавства України про інформацію / В.С. Шапіро // Науково-теоретична конференція викладачів, аспірантів, співробітників та студентів юридичного факультету : тези доповідей: у 3-х ч., Суми, 20 квітня 2011 р. / Відп. за вип.: С.І. Дегтярьов, В.І. Горевий. Суми : СумДУ, 2011. Ч.2. С. 171-176.
16. Коваленко Л. П. Юридична відповідальність за правопорушення у сфері інформаційної діяльності / Л. П. Коваленко // Проблеми законності. 2012. №120. С. 165-172.

17. Настюк В. Я. До питання про адміністративну відповідальність за інформаційні правопорушення в Україні / В. Я. Настюк, В. В. Белевцева // Актуальні проблеми сучасного адміністративного права: матеріали круглого столу, 22 берез. 2013 р. Запоріжжя : КГТУ, 2013. С. 156-159.
18. Літошенко О. С. Адміністративна відповідальність в системі юридичної відповідальності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.07. - адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право / О. С. Літошенко. Київ, 2005. 21 с.
19. Про Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України : Закон України від 23.02.2006 р. № 3475-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3475-15#Text>
20. Административное право Украины. 2-е изд., перераб. и доп. [Учебник для студентов высш. учеб. заведений юрид. спец. / Ю. П. Битяк, В. В. Богуцкий, В. Н. Гаращук и др.]; под ред. проф. Ю. П. Битяка. Харьков: Право, 2003. 576 с.
21. Административная ответственность юридических лиц : монография / А. Б. Панов. Москва : Норма, 2013. 191 с.
22. Про доступ до публічної інформації : Закон України : від 13.01.2011 р., № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>
23. Науково-практичний коментар до Закону України «Про доступ до публічної інформації» / Р. Головенко, Д. Котляр, О. Нестеренко [та ін.]; за заг. ред. Д. Котляра. К.: Тов. «ГНОЗИС», 2012. С. 328
24. Висновок на проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про інформацію» (у новій редакції) та Закону України «Про доступ до публічної інформації» (реєстраційний № 10455). URL:

w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=45130&pf35401=244367

25. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про інформацію» та Закону України «Про доступ до публічної інформації»: Закон України : від 27.03.2014 р., № 1170-VII // Офіційний вісник України. 2014. № 33 (29.04.2014). Ст. 874.

References

1. Bachilo I. L. Informatsionnoe pravo : uchebnyk dlya akademicheskogo bakalavriata / I. L. Bachilo. 5-e izd., pererab. i dop. M. : Izdatelstvo Yurayt, 2016. 419 s.
2. Alforov S. M. Administratyvne pravo. Zahalna chastyna: navch. posibnyk / S. M. Alforov, S. V. Vashchenko, M. M. Dolhopolova, A.P. Kupin. K. : Tsentр uchbovoi literatury, 2011. 216 s.
3. Makushev P. V. Administratyvna vidpovidalnist yak pravovyi instytut / P. V. Makushev // Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnogo universytetu vnutrishnikh sprav. Donetsk, 2009. № 4. S. 89-97.
4. Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia : vid 07.12.1984 r., № 8073-X (iz zminamy i dopovnenniamy) URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>
5. Nastiuk V. Ya. Zahalno-pravova kharakterystyka administratyvnoi vidpovidalnosti za informatsiini pravoporushennia / V. Ya. Nastiuk, V. V. Bielievtseva // Informatsiia i pravo. 2013. № 1. S. 151-157.
6. Pravove zabezpechennia rozvytku informatsiinoi sfery Ukrainy: administratyvno-deliktnyi aspekt : monohrafiia / O. A. Zaiarnyi. Kyiv: Vydavnychiy dim «Helvetyka», 2017. 700 s.
7. Savchishkin D. B. Administrativnaya otvetstvennost v oblasti svyazi i informatizatsii : avtoref. dis. kand. yurid. nauk : spets 12.00.14

- «Административное право и процессы; финансовое право; информационное право» / Dmitriy Borisovich Savchishkin; Mosk. un-t. svyazi i informatizatsii. Moskva, 2011. 16 s.
8. Polushkin A. V. Informatsionnoe pravonarushenie: ponyatie i vidy : avtoref. dis. ... kand. yurid. nauk : spets. 12.00.14 «Административное право, финансовое право, информационное право» / Polushkin Aleksandr Vladimirovich ; Ural. gos. yurid. akad., kaf. inform. prava i estestvennonauch. distsiplin. Yekaterinburg, 2009. 25 s.
  9. Administratyvne pravo Ukrainy : pidruchnyk / [Iu. P. Bytiak, V. M. Harashchuk, O. V. Diachenko ta in.]. K.: Yurinkom Inter, 2005. 544 s.
  10. Kolpakov V. K. Administratyvna vidpovidalnist (administratyvno-deliktne pravo): navch. posib. / V. K. Kolpakov. K. : Yurinkom Inter, 2008. 256 s.
  11. Kodeks Respubliki Belarus ob administrativnykh pravonarusheniyakh : ot 6 yanvarya 2021 goda № 91-Z. URL: <https://etalonline.by/document/?regnum=HK2100091>
  12. Kodeks Respubliki Kazakhstan ob administrativnykh pravonarusheniyakh : ot 5 iyulya 2014 goda № 235-V ZRK. URL: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/K1400000235#3239>
  13. Stoietskyi O. V. Administratyvna vidpovidalnist za pravoporushennia u sferi informatsiinoi bezpeky Ukrainy : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. yuryd. nauk: spets. 12.00.07 - administratyvne pravo i protses; finansove pravo; informatsiine pravo / Stoietskyi Oleksii Vasylovych ; Derzh. vyshch. navch. zakl. "Zaporiz. nats. un-t" M-va osvity i nauky, molodi ta sportu Ukrainy. Zaporizhzhia, 2013. 20 s.
  14. Lynnyk H. M. Administratyvno-pravove rehuliuвання informatsiinoi bezpeky Ukrainy : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. yuryd. nauk: spets. 12.00.07. - administratyvne pravo i protses; finansove pravo; informatsiine pravo / H. M. Lynnyk. K., 2011. 20 s.

15. Shapiro B.S. Administratyvna vidpovidalnist za porushennia zakonodavstva Ukrainy pro informatsiiu / B.S. Shapiro // Naukovo-teoretychna konferentsiia vykladachiv, aspirantiv, spivrobotnykiv ta studentiv yurydychnoho fakultetu : tezy dopovidei: u 3-kh ch., Sumy, 20 kvitnia 2011 r. / Vidp. za vyp.: S.I. Dehtiarov, V.I. Horevyi. Sumy : SumDU, 2011. Ch .2. S. 171-176.
16. Kovalenko L. P. Yurydychna vidpovidalnist za pravoporushennia u sferi informatsiinoi diialnosti / L. P. Kovalenko // Problemy zakonnosti. 2012. №120. S. 165-172.
17. Nastiuk V. Ya. Do pytannia pro administratyvnu vidpovidalnist za informatsiini pravoporushennia v Ukraini / V. Ya. Nastiuk, V. V. Bielievtseva // Aktualni problemy suchasnoho administratyvnoho prava: materialy kruhloho stolu, 22 berez. 2013 r. Zaporizhzhia : KHTU, 2013. C. 156-159.
18. Litoshenko O. S. Administratyvna vidpovidalnist v systemi yurydychnoi vidpovidalnosti : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. yuryd. nauk: spets. 12.00.07. - administratyvne pravo i protses; finansove pravo; informatsiine pravo / O. S. Litoshenko. Kyiv, 2005. 21 s.
19. Pro Derzhavnu sluzhbu spetsialnoho zviazku ta zakhystu informatsii Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 23.02.2006 r. № 3475-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3475-15#Text>
20. Administrativnoe pravo Ukrainy. 2-e izd., pererab. i dop. [Uchebnik dlya studentov vyssh. ucheb, zavedeniy yurid. spets. / Yu. P. Bityak, V.V. Bogutskiy, V.N. Garashchuk i dr.]; pod red. prof. Yu.P. Bityaka. Kharkov: Pravo, 2003. 576 s.
21. Administrativnaya otvetstvennost yuridicheskikh lits : monografiya / A. B. Panov. Moskva : Norma, 2013. 191 s.
22. Pro dostup do publichnoi informatsii : Zakon Ukrainy : vid 13.01.2011 r., № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>

23. Naukovo-praktychnyi komentar do Zakonu Ukrainy «Pro dostup do publichnoi informatsii» / R. Holovenko, D. Kotliar, O. Nesterenko [ta in.]; za zah. red. D. Kotliara. K.: Tov. «HNOZYS», 2012. S. 328
24. Vysnovok na proekt Zakonu Ukrainy «Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy u zviazku z pryiniattiam Zakonu Ukrainy «Pro informatsiiu» (u novii redaktsii) ta Zakonu Ukrainy «Pro dostup do publichnoi informatsii» (reiestratsiinyi № 10455). URL: w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=45130&pf35401=244367
25. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy u zviazku z pryiniattiam Zakonu Ukrainy «Pro informatsiiu» ta Zakonu Ukrainy «Pro dostup do publichnoi informatsii» : Zakon Ukrainy : vid 27.03.2014 r., № 1170-VII // Ofitsiinyi visnyk Ukrainy. 2014. № 33 (29.04.2014). St. 874.